

YOSHLAR TARBIYASIDA MA'NAVIYAT VA AXLOQ UYG'UNLIGI

Avazova Xushro'ybibi Kamoltdin qizi

Nizomiy nomidagi O'zMPU Tarix fakulteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi" yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotasiya: *ushbu maqolada yoshlarni tarbiyasidagi asosiy me'zonlar va ulardagi axloq uyg'unligi bilan birgalikda tarbiyaning ahamiyati haqida qashlarni tahlil qilinib yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim, tarbiya, ma'naviyat, axloqiy, islohot, vatan, xalq, madaniyat, inson, shaxs.*

Bugungi kunda yurtimizning barcha sohalarida islohotlarni amalga oshirish, insonlarning dunyoqarashini o'zgartirish, yetuk va zamon talabiga javob beradigan mutaxassis kadrlarni tayyorlashni hayotning o'zi taqozo etmoqda. Respublikamizda ta'lim tizimini mustahkamlash, va zamon talablari bilan uyg'unlashtirishga katta ahamiyat berilmoqda.

Bunda mutaxassis kadrlarni tayyorlash, ta'lim va tarbiya berish tizimi islohotlar talablari bilan chambarchas bog'langan bo'lishi muhim ahamiyatlidir. Shu bilan birga dunyo miqiyosida shunday o'zgarishlar sodir bo'lmoqdaki, ushbu o'zgarishlar butun boshli xalqni, millatni, elatlarni isoniyatning hayotini o'zgartirib yubormoqda. Ushbu o'zgarishlar jarayonida axloqiy madaniyat va axloqiy munosabatlarning o'rni juda katta hisoblanadi. Bularning barchasiga ta'lim tizimida olib boriladigan sifatli ta'lim – tarbiya orqali erishiladi.

Ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan pedagoglardan bugungi murakkab zamonda yoshlarga ham ta'lim ham tarbiya berish qiyin bo'lib qolmoqda. Negaki, zamon talabi oshib insonlardagi ruhiyat ta'lim – tarbiyaga o'z ta'sirini ko'rsatmoqda.

Vatanimiz va xalqimizning ertangi kunini o'ylab yoshlarni ezgulikka, insof – diyonatga, mehr – oqibat va bag'rikenglikka da'vat etishga qaratilgan tarbiyaviy ishlarni ham amalga oshirishi muhim hisoblanadi. Inson aqli borasida Sharqda qaror topgan qarashlarga ko'ra, aql insonga tug'ma in'om etiladi.

Yoshlarning axloqiy tarbiyasini rivojlantirish va axloqiy jihatdan yetuk shaxs sifatida shakllantirish bizning oldimizdagi dolzarb vazifadir, axloqiy tarbiya shaxsning jamiyat axloqiy tajribalarini egallashi va bu tajribalardan boshqa odamlar bilan bo'lgan munosabatlarida foydalanishi, o'z – o'zini muntazam takomillashtirib borishi singari jihatlarni o'z ichiga oladi.

Demak, axloqiy tarbiya masalasiga e'tibor berishimiz va uning elementlarini aniqlab olishimiz hozirgi jarayonda muhimdir. Axloqiy jihatdan yetuk tarbiyalangan shaxs axloqiy madaniyatga ega bo'ladi.

Axloqiy madaniyat axloqiy hayotning ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish va kishilarni tarbiyalash maqsadidagi ishlov berib yaratilgan qismi bo'lib, u axloqiy hayotning substansiyasi, ya'ni asosi hisoblanadi.

Axloqiy madaniyatni substansiya sifatida tashkil etuvchi substansional elementlarga:

1. axloqiy madaniyat sifatidagi inson;
2. insonlarning axloqiy ehtiyojlari;
3. axloqiy ehtiyojlarni anglash zaruriyatidan kelib chiqadigan va axloqiy maqsad, reja kabilarni o'z ichiga olgan – axloqiy ong;
4. insonning yaratuvchilik faoliyatining bir ko'rinishi axloqiy anglash negizida va u bilan parallel ravishda amalga oshadigan – axloqiy ijodkorlik;
5. axloqiy ijodkorlik natijalari bo'lgan o'g'itlar, yurish – turish odoblari, axloqiy urf – odat va muassasalar;
6. axloqiy ijodkorlik natijalarining hayotda foydalanishidan iborat.

Ularning bir butunligidan axloqiy turmush tarzi, individual axloqiy munosabatlar, axloqiy tendensiyalar va xulq shakllanadi. Demak, axloqiy madaniyatning yuqorida ko'rsatilgan sistema tashkil etuvchi 6 komponentlari axloqiy hayotning yadroviy, ya'ni markaziy qismini tashkil etadi.

Axloqiy madaniyatning sistemasini tashkil etuvchi bosh substansional elementini tahlil qiladigan bo'lsak, B.Sh.Mamarasulov: "...barcha jamiyatlar va insoniyat taraqqiyotining hamma bosqichlarida, ijtimoiy o'zgarishlar zamirida boshqa jonzotlardan o'zining ongi va tafakkuri bilan tubdan farq qiladigan va maqsadga muvofiq faoliyatni amalga oshiradigan inson ijtimoiy hayot sub'yekti hisoblanadi" deya ta'kidlab o'tgan.

Millatimiz boshiga tushgan ko'pgina achchiq qismatlar dastavval oila tarbiyasidagi kamchiliklar oqibati ekanini ma'rifat ahllari yaxshi anglashgan. Bundan xolos bo'lishda oila tarbiyasi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Fitratning "Oila yoki oilani boshqarish tarbiyalari" asarida bu haqda ibratli mulohazalar ilgari suriladi. "Har bir millatning saodati va izzati, shu xalqning ichki intizomi va totuvligiga bog'liq" – deb yozadi u, tinchlik va totuvlik esa shu millat oilalarining intizomiga tayanadi.

Yuqoridagi fikrga asoslanib, inson o'z hayotini oilasiz tasavvur qila olmaydi va aynan mana shu oilada u jamiyat a'zosi sifatida tarbiya topadi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, axloqiy tarbiya va axloqiy madaniyat mohiyatan jamiyatning ijtimoiy – iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy taraqqiyotida namoyon bo'ladi.

Axloqiy madaniyatning bosh maqsadi esa insonni haqiqatga olib borish, uni komil shaxs sifatida tarbiyalash masalasidir. Shu asnoda axloqiy madaniyat ijtimoiy hayot bilan bevosita munosabatga kirishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. -T.: "O'zbekiston" – 2017 y. 295 – 297 b.

2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. T. Ma'naviyat, 2008, - 138 – 140 – bet.
3. Mamarasulov B.Sh. Milliy g'oyaning substansional va institutsional xususiyatlari (O'zbekiston misolida). Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) diss. Avtoreferati. – Samarqand. – 2018. 12 – bet.
4. O'zbek tilining izohli lug'ati. 1 – tom. – M.: “Rus tili”, 1981. 520 –bet.
5. Bobomurodov M. Duronov M. Bunyodkor kuch. “Tafakkur” jurnali. – 2003, - №3.- 17 – bet.
6. Yoqubov S. Axborot jamiyati: xayolot emas, haqiqat. Tafakkur. – 2007,- №4. - 24 – bet.
7. Zokirov B. G'arb tamadduni: inqiroz alomatlari. Tafakkur. – 2007,- №2.- 15 –